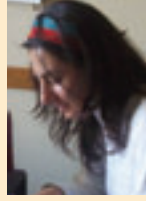

Bilim ve Teknik Kulübü

G ü l g ü n A k b a b a

Bursa muhabirimiz Ayşegül Uğur, Uludağ Üniversitesi'nde düzenlenen, uluslararası katılımlı 10. Ergonomi Kongresi'ndeydi. Kongrede, ergonomi biliminde yapılan faaliyetlerin en yenileri, yerli ve yabancı üniversitelerden gelen temsilcilerinin bilgilendirmeleri ışığında tartışıldı. Ayşegül de bizlere ergonomi ve birebir bağlantılı "iş güvenliği ve işçi sağlığı" konulu bir çalışma hazırladı ve kongre düzenleme kurulu dönem başkanı, aynı zamanda Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Serpil Aytaç'la kongre üzerine; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdür Yardımcısı Dr. Rana Güven'le de, bakanlığın çalışmaları üzerine söyleşiler yaptı.

UYUMLAŞTIRMA YA DA ERGONOMİ

Ergonomi, işin insana, insanın işe uyumunu sağlamak için gerekli verileri ortaya koyan bilim dalı. İşin yapılabirlik ve dayanabilirlik sınırlarını belirlemek üzere, anatomik, fizyolojik, psikolojik, antropometrik, sosyolojik ve teknik bilgilerden yararlanıyor. Yani ergonomi, insanın kendine özgü niteliklerini ve yeteneklerini araştırarak, iş ile insan arasındaki uyumun sağlanması için gerekli ön koşulları oluşturmaya çalışmakta. Bu uyumlaştırma, bir yandan işin insan üzerindeki yükünü azaltırken, bir yandan da insanın yeteneklerinin ergonomik olarak değerlendirilmesini içeriyor. Dolayısıyla, iş ile çalışan arasındaki uyumu sağlamaya ve çalışma ortamını iyileştirmeye yönelik her girişim; kişinin çalışmasına kolaylık, çabukluk, rahatlık ve güvenlik bakımından bir katkı sağlıyorsa, bunu "ergonomik" olarak nitelendirebiliyoruz. Çalışma ortamı ve özellikleri, bireylerin fiziki ve sosyo-psikolojik durumları üzerinde belirleyici özelliğe sahip. Doğal olarak da en büyük aksaklık ya da ergonomik rahatsızlık ya da uyumsuzluk, kullanıcı bilinmeden yapılan tasarımlardan, fonksiyonu düşünülmeden gerçekleştirilen mekanlardan kaynaklanıyor. Bu nedenle ergonomi bilimi, işyeri koşullarından doğan çeşitli sağlık problemlerinin ortadan kaldırılabilmesi için çalışma ortamının nasıl dizayn

edileceği ve işçiye nasıl adapte edileceğini amaçları arasına almış. Diğer bir ifadeyle; işçinin işe de-ğil, işin işçiye uygun hale getirilmesini sağlamaya çalışıyor. Bu konuda önceleri, "insanın makinelere uydurulması" düşüncesi savunulmuş, tüm olanak ve düzenlemeler bu temele dayandırılmıştı. Daha sonraki dönemlerdeyse, insanı öne çıkaran görüş açısı önem kazandı ve "makinelerin insana uydurulması" biçiminde, ilk düşüncenin tam karşıtı bir fikir ele alındı. Günümüzde bu, insan-bilim anlayışının egemen hale gelmesi nedeniyle biraz daha

farklılaşarak "sistem yönlü" bir görüşü hakim kıldı. Sistem yönlü ergonomik tasarımlar, insan-makine bileşiminin optimuma ulaştırılması, zıtlıkların yer ve zaman koşullarına bağlı olarak çözümünün aranması konularını ele alıyor. 20. yüzyılın yarısından fazla bir süredir ergonomi çalışanları, verimlilik ve kalite hedefi dahil, insanın sağlık, güvenlik, konfor ve performansını geliştirmek için çalışıyor. İnsanların işyerlerinde sağlıklı, güvenli ve verimli olarak çalışabilmeleri için, iş analizi, iş tanımlanması ve iş organizasyonları yapıyor. İş analizi, or-

Serpil Aytaç'la Ergonomi Eğitimi Üzerine

BTK: Ülkemizde ergonomi kongrelerinin tarihinin söz eder misiniz?

SA: İlk Ergonomi Kongresi 1987'de, İstanbul'da, MPM ile İTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü tarafından gerçekleştirildi. Başta bu merkeze bağlı olarak düzenlenen kongreler, sonradan tümüyle üniversitelere devredildi. Bu sayede, Türkiye'deki konuyla ilgili bilim adamları bir araya geldi. Daha sonra, sırasıyla, Çukurova, ODTÜ, Dokuz Eylül, Ankara, Pamukkale ve en son olarak Uludağ Üniversiteleri'nde kongreler gerçekleştirildi. Fakat bu son yapılan kongrenin diğerlerine göre önemli bir farkı var ki, o da uluslararası katılımlı olması. Önceki kongrelerde yalnızca teknik bilgilerin sunulması ve yalnızca akademisyenlerin katılımıyla gerçekleşmesi, bir dahaki kongrenin uluslararası düzeyde yapılması ve uygulamacıların da buna dahil edilmesi gerektiği fikrini verdi. Böylece Türkiye'deki ilk uluslararası ergonomi kongresi düzenlenmiş oldu. Bu kongreyle ilk kez multidisipliner bir yaklaşım izlenerek, sendika, işveren ve akademisyenlerden oluşan bir birliktelik de sağlandı. Aynı zamanda Dünya Ergonomi Çalışma Bakanlığı'nın katılımı gerçekleşti. Ayrıca dünya ergonomi kongresine davet edildik.

BTK: Ergonominin işçi sağlığı ve iş verimine sağladığı yarar kaçınılmaz. Bununla beraber sürekli artış gösteren rekabet ortamında ve küresel piyasalar koşullarında firmaların izlediği stratejiler açısından da önemli bir yere sahip. Bu da ileri de tüm firmalarda "ergonomist"lerin var olacağı sonucunu çıkarıyor. Ergonomistler hangi fakülte mezunlarından oluşacak?

SA: Türkiye'de ergonomi uzmanlığı veren bir bölüm yok. Yurtdışındaki üniversitelerde ergonomi, tamamen farklı bir bölüm olarak ele alınabiliyor. Örneğin, "Erasmus Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde Ergonomi Yönetimi Departmanı" bulunmaktadır. Türkiye'de ergonomi üzerine çalışmak, kişinin tamamen ilgi alanıyla bağlantılı olarak, uygulamada pratik kazanmakla olabilir. Neyazık ülkemizde ergonomi dersleri bile mühendislik fakültesiyile sınırlı kalıyor. Böyle devam ederse "ergonomist"lerin bu fakülte mezunlarından oluşacağı söylenebilir. Oysaki ergonomiye tek bir alanın sahip çıkması ya da yalnızca belirli bir dala aitmiş gibi gösterilmesi çok yanlış. Çünkü ergonomi, disiplinler arası bir bilgi alışverişi gerektirir ve hiç olmazsa tıp ve işletme fakültesi gibi yakın ilişkisi bulunan birimlerde okutul-

malıdır. Kongre bitiminde sunulan deklarasyonda da bu konuya ait bir madde var. Şöyle ki: "Tıp, mühendislik ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi başta olmak üzere sağlık, fen ve sosyal bilimler alanındaki yüksek öğretim kurumlarında ergonominin ders programları arasında yer alması sağlanmalıdır."

BTK: Ergonominin bize kazandıracakları?

SA: Ergonomi öncelikle yaşam kalitesini yükseltir. Çalışma sürecinin bedensel ve bilişsel yeteneklere uygun hale gelmesini sağlar. Yani çalışma ortamını düzenler, çevrenin sağlık koşullarına uygun hale gelmesini sağlar. En önemlisi de yaşam, insanın istem ve beklentilerine uygun hale getirir yani insancaştırır.

BTK: İnsanların basitçe gündelik hayatlarında uygulayabilecekleri ergonomik düzenlemeler neler?

SA: Ürünün bilinçli olarak alınması, kişilerin yapacağı en uygun ergonomik düzenleme olacaktır. Zira ergonomi, insanın içinde bulunduğu her yerde vardır ve kişinin çevresiyle olan etkileşimini içerir. Bu yüzden alınan ürünün estetik görünüşünden ziyade kullanıcının nitelik ve isteklerine uygunluğu göz önünde tutulmalıdır. Ergonomi budur ve herkesin hem sağlık hem de tatminkarlık bakımından ergonomiyi yaşamına sokması gerekir.

ganizasyonel amaçlara uygun çok sayıda bilginin elde edilmesi demek. Böylece elde edilen bilgiler, iş performansının artırılmasında ve iyi yönetim hedefine ulaşmada kullanılıyor. Sistem verimliliği açısından önem taşıyan ve disiplinler arası bir bilim dalı olan ergonomi, insan ve çalışma çevresi arasındaki ilişkiyi inceleyerek ergonomik yaklaşımlar ve sorunları çözüm önerileriyle birlikte ele alması açısından oldukça önemli. Buradan da uluslar arası boyutta ergonominin en son amacının; insanın yaşam kalitesini arttırmak olduğu anlaşılmakta.

Ergonominin nasıl bir ihtiyaç sonucu oluştuğuna ve hangi süreçlerden geçerek bu güne ulaştığına bakacak olursak; ortaya çıkışı II. Dünya Savaşı sırasında ABD'de gerçekleşiyor. Savaş sırasında kullanılan bazı makinelerin tertibatı, bu araçları kullanabilecek kişilerin bulunmasını güçleştirecek kadar karmaşık hale geliyor. Deneysel psikoloji, meseleyi yeni bir açıdan ele alarak çalışanların işe yatkınlıklarını incelemeye başlıyor. Bu durum, mühendislik, psikoloji, sosyoloji, tıp... gibi çeşitli bilim dallarının ortak bir çalışma yapılmasını zorunlu kılıyor ve ardından pratik uygulamalara yöneliyor. Böylece insanın özellik ve yetenekleri araştırılarak, çevre, sistem ve nesnelere tasarımına, insanla ilgili bilimsel bilgiler uygulanmaya başlıyor. Bu konuda tarihe adını yazdıran ilk kişi, ünlü bir İtalyan hekim olan Bormardino Ramazini de Morbu. 19. yüzyılda yaptığı "Zanaatkarların Hastalıkları- Artificum Diatriba" adlı eseriyle tarihe "iş sağlığının kurucusu" olarak damgasını vuran Ramazini, iş kazaları ve mesleki hastalıkların bilimsel ölçüler içerisinde ilk sistematiği araştırmasını yapan ve çalışma koşullarıyla mesleki hastalıklar arasındaki bağlantıyı ortaya koyan kişi. Aynı yüzyılda Avrupa'daki sanayileşme sürecinin hızlanması ve elle üretimden seri üretime, fabrika üretimine geçilmesiyle beraber ergonomiyi yönelik faaliyetler farklı bir boyutu kazanıyor. Özellikle sanayi devriminin başlamasıyla oluşan sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte fabrikaların artması ve buna bağlı olarak çalışanların köylerden kentlere göç etmesiyle işsizlik ortaya çıkıyor. Artık bu dönemde, "kötü çalışma koşullarına dayanamayanlar gider, yerine yenisi gelir" düşüncesini egemen. Ayrıca kadın ve çocukların da çalışma hayatı içinde yer almaya başlamasıyla birlikte, işsizlik daha da artış gösteriyor. Sonuçta son derece kötü ve elverişsiz çalışma ortamının ve aynı zamanda yaşam şartlarının oluşmasıyla birlikte iş kazaları ve mesleki hastalıkların varlığı kaçınılmaz hale geliyor. Günümüzde de işyerlerinde meydana gelen, işçilerde fiziksel ve zihinsel hasarlara yol açan iş kazası ve mesleki hastalıklar, halen yoğun bir şekilde devam etmekte ve işletmelerde büyük işgücü kayıplarıyla birlikte maddi zararlar ortaya çıkmakta. Bugün teknolojiye yaşanan hızlı değişimler, kullanılan işgücünün dolayısıyla üretimin verimini arttırmayı başırsa, ne yazık ki onun güvenliğini göz ardı etmekte. Sağlıksız, güvensiz ya da yetersiz güvenlik koşullarında çalışanlardan kaliteli ürün ve hizmet alınmayacağı da bir gerçek. Bu gerçek, iş güvenliğinin, çalışma hayatının en önemli konularından biri olduğunu da açıklıyor.

Uluslararası Çalışma Örgütü, 1950'de, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tanımını özetle şöyle yapıyor: "işin insana ve her insanın kendi işine uyumunu

Bakanlık Yetkilisi Rana Güven'e Sorduk

BTK: Ergonomik faaliyetlerin daha yoğun yaşandığı alanları öncelikle açıkla mısınız?

RG: Ergonomi, insanın içinde bulunduğu her yerde var; iş sistemleri, spor, dinlenme, sağlık, güvenlik... Yani yalnızca bir meslek grubunun ihtiyacı değil. Çalışma hayatında da insanı korumaya yönelik alınan her türlü tedbir ergonomik bir çalışmanın ürünü. Aslında bir düşünce biçimi; hayatın her alanında yapılan her işten zevk almayı sağlayan bir unsur. Ancak ülkemizde özellikle sanayide, koltuk, bilgisayar gibi eşyaların tasarımında ergonomi ön plana çıkıyor. Daha doğrusu, halk tarafından ergonomik gelişmelerin en çok hissedildiği sektörler bunlar.

BTK: Ele aldığı konular neler?

RG: Ergonomi ilk olarak duysal, fiziksel ve ussal yönden insan özelliklerini ve insanın kapasite sınırlarını ele alır. Ayrıca insanın duruş ve hareketleri, yorgunluk, gerilim, monotonluk, iş güvenliği, kazalar, motivasyon, vardiya çalışması, çalışma süreleri, otorite, yetki, sorumluluk, grup davranışı, ücret gibi çalışma koşullarıyla ve insan-makine ilişkisiyle ilgilenir. Aynı zamanda aydınlatma, gürültü, titreşim, sıcaklık, nem, hava akımı, buharlar, gazlar, radyasyon, düzen ve temizlik, renk ve manzara gibi çevre koşulları da uğraş alanları içine girer.

BTK: Kongrede yaptığınız konuşmada, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak ilköğretimde ergonomiyi yönelik çalışmanız olduğundan söz ettiniz.

RG: Evet, öyle bir projemiz var. Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarlığı'na bildirildi. Fakat henüz hayata geçmedi. Proje, Hacettepe Üniversitesi'yle işbirliği içinde gerçekleştirilecek. Her ilden en az iki öğretmen eğitimi verilecek. Öncelikle eğitim materyalinin hazırlanması gerekiyor. Daha sonra bu öğret-

sağlamak". Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi işçi sağlığı ve güvenliği ile ergonomi arasında çok yakın bir ilişki söz konusu. Tıpkı ergonomi gibi iş sağlığı ve güvenliği de çok bilimsel bir yaklaşım olup koruyucu amaçlı ve tüm çalışanları kapsamakta. Ayrıca kalite, verimlilik ve üretim artışını da etkilemekte. Diğer taraftan ergonomik uygulamaların başarıyla yerine getirilmesi, iş süresini kısaltmakta. Devamında yorgunluğu, kazaları, işe devamsızlığı, malzemenin bozulmasını ve israfını da minimuma indirmekte. Buna bağlı olarak kalite, üretkenlik ve kâr yükselmekte. Yani işçi sağlığı ve iş güvenliği, ergonominin temel amaçlarından biri. Bugün teknoloji ve çalışma hayatına ilişkin olumlu gelişmeler karşın özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde başta olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği göstergeleri çok iyi durumda değil. Her ne kadar "her şeyin başı sağlık" dense de bu konu göz ardı ediliyor. Özellikle üretim ağırlıklı sanayilerde çalışanlar, işin gerçekleştirilmesi sırasında birçok olumsuz faktöre maruz kalıyor. Ayrıca, işyerinin şekillendirilmesinden tutun da çalışan malzemesiyle ilgili sorumluluklara kadar pek çok fiziksel ve psikolojik zorluklar altında çalışılmakta. Bu olumsuzluklar, çalışanların sağlığını etkilemekle kalmayıp, onların yeterli verimlilikle çalışmalarını da engellemekte. Dünyada her yıl 27 milyon iş kazası meydana gelmekte. Bu iş kazaları sonucu 330 bin

menlerin, öğrencilere ergonomik oturma, davranış ve çalışmaya yönelik eğitimleri olacak. Bu projede tamamen gönüllülük söz konusu. En az bir dönem boyunca uygulamayı planlıyoruz. Ardından istatistiksel okumalar gerçekleştirilecek ve projenin başarısına göre değerlendirilecek.

BTK: Bakanlığınızın başka çalışmaları neler?

İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuatımızın günümüz ihtiyaçları ve teknolojisine uyumlu hale getirilmesi amacıyla 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili maddeleri ve Avrupa Birliği mevzuatını temel alan ve tarafların görüşleri alınarak hazırlanan yönetmelikler 2003 yılının Aralık ayından itibaren yürürlüğe girdi. Bakanlığımızca bugüne kadar yayınlanan 20 adet iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliğiyle birçok yenilik getirildi. Bunlardan bazıları şöyle: İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili durumun sürekli iyileştirilmesi; işin her aşamasında risk değerlendirmesi yaklaşımıyla tehlikelerin tespiti ve buna göre alınacak tedbirlerin belirlenmesi; çalışanların işyerlerinde karşılaşılabilecekleri riskler konusunda bilgilendirilmesi; çalışanların görüşlerinin alınması; işyerinde sağlık ve güvenlik görevlisi, sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi bulundurulması.

İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili uluslararası çalışma standartları, ilgili kurumlara, işverenlere ve çalışanlara önemli sorumluluklar yüklemekte. Bakanlığımız bu sorumluluğun bilincine, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, meslek hastalıklarının ve iş kazalarının azaltılması, sağlık için harcanan giderlerin azaltılması, çalışanların iş yeteneklerinin ve motivasyonunun geliştirilmesi için gerekli çalışmaları hızla sürdürmekte.

Bakanlığın yayımladığı "İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi"nden edinmek isteyenler (312) 215 50 28 numaralı faksa taleplerini bildirebilirler.

kişi hayatını kaybetmekte ve 160 milyon kişi ya da yaranmaktadır ya da meslek hastalıklarına maruz kalmakta. SSK'nın 2003 yılı istatistiklerine göre, ülkemizde 76.668 iş kazası, 440 meslek hastalığı vakası tespit edilmiş. Bunların 811'i ölümlerle sonuçlanırken, 1596 kişi sürekli iş göremez hale gelmiş. 2002'de iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günü sayısıysa 2 111 432. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu oluşan maddi ve manevi kayıplar, ülke ekonomisi açısından önemli boyutlara ulaşmakta. Bu sebeple, iş sağlığı ve güvenliği alanında kalıcı ve etkin önlemlerin alınması zorunlu hale gelmiş. Buna bağlı olarak ülkemizde, Aralık 2003 tarihinde itibaren yürürlüğe giren 4857 sayılı yeni İş Kanunu'yla bir takım yasal düzenlemeler getirilmiş. İLO'nun sözleşmeleri ve AB yönlendirmeleri esas alınarak iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak olan bu yeni İş Kanunu, işverenleri "işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, ... önlemlere uyulup uyulmadığını denetlemek, ... işçileri bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek" ile yükümlü tutmakta. Son birkaç yıldır yürürlükte olan bu yasal düzenlemelerin yanı sıra Türkiye'de yıllardır üniversitelere gerçekleştirilen ve sesi giderek daha gür çıkan birtakım faaliyetler gerçekleştiriliyor.

Haberler... Haberler...Haberler... Haberler...Haberler... Haberler...

Biyologların Mesleki Gelişimi

Biyologlar Derneği'nin uzun süredir hazırlıklarını ve planlarını yaptığı, Avrupa Birliği tarafından da desteklenen "Biyologların Mesleki Gelişim Projesi" Ankara tanıtım toplantısı, 16 Şubat'ta gerçekleştirildi. Toplantıda Biyologlar Derneği yönetimi, projede yer almak isteyen biyologlara projenin aşamalarını anlattılar.

Avrupa Birliği'nin "Değişik eğitim türlerinin tasarlanmasını ve uygulanmasını destekleyen projeler/iş başında ya da iş saatleri dışında yeniden eğitim ve istihdam olanağı yaratan yenilikçi projeler" kapsamında değerlendirilip kabul ettiği "Biyologların Mesleki Gelişim Projesi", 20 Aralık 2004 tarihinde resmen başladı. Biyologların kendilerini yenileme ve geliştirme isteklerine ve iş çevrelerinin nitelikli biyolog ihtiyacına cevap vermek için önemli bir adımı olan bu proje kapsamında bir yıl içinde toplam 240 eğitimcinin eğitiminin yapılması planlanmaktadır. İlk aşamada, eğitime katılacak biyologların seçimi için çalışmalar gerçekleştirildi. Bir ay boyunca, gazeteler ve İnternet sayfası aracılığıyla duyurular yapıldı. Şimdilerde, Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Antalya, Adana, Samsun ve Sivas illerinde yapılan görüşmelerle tespit edilecek 240 eğitimcinin seçimi bitmek üzere; ama hâlâ bazı bölgelerde, örneğin Antalya'da ya da Sivas'ta konuyla ilgili toplantılar bitmiş değil. İlgilenen biyologlar aşağıda belirtilen telefon ya da e-posta adresleriyle bağlantı kurarak eğitime katılma olanağını belki elde edebilirler.

Biyologlar Derneği'nin şubelerinin bulunduğu bölgelerde, toplam 8 il merkezinde, işsiz ve halen çalışmakta olan biyologların ilgi ve çalışma alanlarına göre sürekli bir biçimde bilgiye dayalı teknoloji eğitimini sağlayacak bölgesel sosyal destek ve eğitim merkezlerinin kurulması ve bilgi ağı oluşturulması bu projenin temel hedefleri olarak belirlenmiştir. Neden mesleki gelişim projesi sorununun yanıtıysa çok açık: Biyolojideki hızlı ve önemli bilimsel ilerlemelerin yanı sıra, biyolojinin tüm dünyada yatırımcıların en çok ilgi gösterdikleri bilim dalı olması. Biyoloji bilimine dayalı sektörler her geçen gün gelişmekte ve iş dünyası gelişimden geri kalmamak için son yeniliklere ayak uydurmaya çalışmaktadır. Önümüzdeki yıllarda da bu gelişmeler sonucu yeni iş alanlarının açılması ve farklı sektörlerin biyoloji bilimiyle sıkı bağlar kur-

ması esaslılığı çok yüksek. Zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahip olan ülkemizin, biyoloji alanında rekabette geri kalmaması, bilimsel gelişmelerin takip edilmesi gerçekten önemli.

Program sonunda eğitilen biyologlar, Biyologlar Derneği'nin yeni eğitim programlarında görevlendirilecekler. Proje süresince 5 temel eğitim kursu verilecek. Bu kurslar; laboratuvar teknolojileri, mikrobiyoloji, çevre ve ekoloji, hidrobiyoloji, eğitim bilimleri konularında olacak. Bu projeye hedef kitlenin yerel ve ulusal yetkililerle iletişim kurabilmeleri, ilgi alanlarına giren konularda tüm yeni teknolojileri öğrenmeleri ve bunları kullanmaları ve istihdam edilebilirliklerini arttıracak becerileri geliştirmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Projenin uzun dönemli amacı, benzersiz bir yerel eğitim sahasının kurulması ve istihdam oranının kalıcı olarak yükseltilmesi. Eğitim sertifikası almış her eğitimci her bir dönemde 15 biyologu eğitecek ve böylece eğitimcilerin ve eğitilecek biyolog sayısının katlanarak artacağı bir süreç gerçekleştirilecek. Önümüzdeki aylarda ilk olarak eğitimcilerin eğitimi programı için teorik ve

uygulamalı kursların, çalıştay ve toplantıların düzenlenmesiyle ilerleyecek ve bir yıl sürecek olan bu proje 20 Aralık 2005'te sonuçlanacaktır.

Eğitimde, interaktif eğitim metodlarının yaygın olarak kullanılması; arazi ve laboratuvar çalışmalarına ağırlık verilmesi planlanmaktadır. Çalışma alanlarının ve konuların çok çeşitli olması, beş ana grup altında toplanmış olan eğitim programlarının da çok farklı alt başlıkların olması sonucunu doğuruyor. Türkiye flora ve faunasından ekolojide, gıda mikrobiyolojisinden moleküler biyoloji ve genetiğe, tatlı su ve deniz biyolojisinden, tüm teknolojik sistemlere kadar ele alınacak farklı konular belirlenmiştir. Bu eğitimler Ankara'da konusunda uzman aka-

demisyenler tarafından verilecek ve bu konuda Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümleri projeye yardımcı olacaklar.

1975'ten bu yana biyoloji bölümlerinden mezun olan biyologların üyesi olduğu bir meslek kuruluşu ve 2003'ten beri de Avrupa Biyologlar Birliği (ECBA) üyesi olan Biyologlar Derneği bu projenin dışında bu yıl nisan/mayıs aylarında Gölbasi (Mogan) havzası yönetim planı için, bu güne kadar bu alanda çalışma yapmış bilim adamları, yerel yöneticiler ve halkın katılımının hedeflediği iki günlük bir çalıştay da düzenleyecek. Eylül döneminde ise "Güvenilir Gıda ve Biyolojik Çeşitliliğimiz" konulu üç günlük bir çalıştay gerçekleştirilecek.

2004 yılı genetik yapısı değiştirilmiş organizmalarını (GDO) çok konuşulduğu, tartışıldığı bir yıl oldu. Biyologlar Derneği de daha önce Ankara'da "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar Sorun mu, Çözüm mü?" konulu bir panel yapmış, daha sonra İzmir'de "Genetikteki Gelişmeler ve Toplumla Yansımaları" konulu bir panel daha gerçekleştirilmişti. Her iki panelden çıkan sonuçta bu toplantıların devam etmesi yönünde olmuştur. Bu yıl Eylül ayında gerçekleştirilecek çalıştayda gıdaların güvenliği ve güvenilirliği, sağlıklı beslenmenin koşullarının yaratılması, klasik, organik ve GDO ile üretim konuları, biyolojik çeşitliliğimiz ve gen kaynaklarımız üzerindeki olası riskler tartışılacaktır.

29 Ekim - 2 Kasım arasında Antalya'da gerçekleştirilmesi planlanan "I. Biyologlar Kurultayı, II. Biyologların ve Biyoloji Eğitiminin Sorunları Kongresi" derneğin önemli etkinliklerinden biri olacak. Bir diğer etkinlik olarak da ilk toplantısı 27 Ekim 2004'te Ankara'da, ikincisi geçtiğimiz Şubat ayında İstanbul'da yapılan biyoloji tarihiyle ilgili çalışmaların kongreye kadar sonlandırılması için çalışılacaktır. 2006 yılından itibaren biyoloji bölümlerinden mezun olmuş her biyologun kendini bulabileceği almanaklar yıllara göre hazırlanmış olacaktır.

"Biyologların Mesleki Gelişim Projesi" ve tüm diğer etkinlikler için detaylı bilgilere Biyologlar Derneği'nin 8 ildeki şubelerinden ve www.biyologlarderneği.org.tr adresinden ulaşılabilir. Ayrıca derneğin posta adresi, "Mithatpaşa Cad. 71/17 Yenisehir 06420-Ankara" ve telefon numaraları: "(312) 435 00 47 - 435 76 46" ve e-postası: info@biyologlarderneği.org.tr

Gökçe Taner

Etnobotanik Kongresi'ne Başvuru Süresi Uzatıldı

Şubat sayımızda duyurduğumuz, 21-26 Ağustos tarihleri arasında Yeditepe Üniversitesi'ne gerçekleştirilecek olan IV. Uluslararası Etnobotanik Kongresi'ne özet başvuruları için son başvuru tarihi 31 Mart'a uzatıldı. İlgilenenler www.iceb2005.com ya da fertug@iceb2005.com

Frajil X Günleri

H.Ü. Tıp Fakültesi,

31 Mart- 1 Nisan tarihleri arasında, "Frajil X Günleri"ni düzenliyor. Çalışmalar, saat 14'te, Yunus Müftü Konferans Salonu'nda, Frajil X Çalışma Grubu'nun açılış konuşmasıyla başlayacak. Frajil X Sendromu (FXS) kalıtsal zekâ geriliğinin bilinen en sık nedeni. Sendromlu kişiler zihinsel, davranışsal ve fiziksel bazı farklılıklar gösterirler. Bu sendrom her iki cinsiyette de etkileyebilir. Kadınlar yaklaşık 250 kişide 1, er-

keklerse 800 kişide 1, FXS'a neden olan geni farkında olmadan taşırlar. Bu sendrom dünyadaki tüm ırk ve etnik grupları etkiler. Günümüzde bu hastalığı ortadan kaldıracak kesin bir tedavi yok, ancak tedaviye yönelik pek çok uygulama var. Bu uygulamalar, özel eğitim, konuşma ve dil terapisi, beceri kazandırma terapisi ve fizik tedaviyi içermektedir.

İlgilenenler için: <http://www.gen.hacettepe.edu.tr/fragil/index.htm>
<http://www.gen.hacettepe.edu.tr/fragil/>

Tıp Öğrenci Kongresi

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırma Topuluğu (HÜTBAT), H.Ü. Tıp Fakültesi Dekanlığı'nın desteğiyle, 1. Genel Tıp Öğrenci Kongresi'ni, 18-20 Mart tarihleri arasında, Ankara'da gerçekleştirecek. Topuluk ve Dekanlık, öğrencilerin hızla değişen ve ilerleyen bilim dünyasındaki son gelişmeleri ve birikimlerini birbirleriyle paylaşmaları için bu kongreyi düzenliyorlar. Kongrede sözlü sunumlar ve poster sunumları olmak üzere iki

kategoride sunumlar yapılacak yanı sıra çalıştaylar ve vaka tartışmaları da olacak.

İlgilenenler için: <http://www.hutbat.tip.hacettepe.edu.tr>
e-posta: hutbat@hacettepe.edu.tr

Biyoteknoloji Kongresi

Biyoteknoloji Derneği ve Osmangazi Üniversitesi'nin ortaklaşa düzenlediği "XIV. Ulusal Biyoteknoloji Kongresi", 31 Ağustos - 2 Eylül tarihleri arasında, Eskişehir'de yapılacak. Kongrenin başlıca hedefi, ülkemizde biyoteknoloji ve ilgili konularda faaliyet gösteren tüm paydaşların etkileşimde bulunabileceği bir platform oluşturmak. Kongrede, gıda, endüstriyel, çevre, bitki ve hayvan, tıbbi biyoteknoloji, biyomühendislik, biyosensör, tanı sistemleri ve biyogüvenlik konularıyla ilgili bildiri ve poster sunumları; ilgilenen firma ve araştırma gruplarını bir araya getirecek etkinlikler gerçekleştirilecek. Kayıt başvuruları ve sözlü bildiri/poster özetlerinin elektronik olarak kongre sekreterliğine iletilmesi için son tarih 15 Mart.

İlgilenenler için: www.biyotek14.metu.edu.tr/ Tel: (312) 210 51 56

TÜBİTAK Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı

Tekstil sektörüne hizmet vermek üzere 34 yıl önce kurulan TÜBİTAK Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı (BUTAL), dört yıldan beri, ülkemizdeki sanayi kuruluşlarına, kamu ve özel sektör araştırma kurum ve kuruluşlarına, hizmet sektörüne, bilim insanlarına ve diğer ilgililere, test ve analizleriyle yardımcı oluyor. BUTAL, ülkemizin bilimsel ve teknolojik rekabet gücünün artırılmasına ve sürekli kılınmasına, test ve analiz boyutuyla katkıda bulunuyor. Hedefiye, alanında, uluslararası yeterliliğe sahip lider laboratuvarlar arasında yer almak.

TÜBİTAK-BUTAL'ın, tekstil, fizik, kimya-biyo, eko tekstil ve çevre laboratuvarlarında, endüstriyel test ve analizler yapılmakta. Üniversitelerle yapılan işbirliği protokolleri kapsamında araştırma-geliştirme çalışmalarında gereksinim duyulan test ve analizler gerçekleştirilmekte. Ayrıca ürün tasarımı, uluslararası gözetim, farklı konularda ulusal ve uluslararası eğitim ve kütüphane hizmetleri, BUTAL'ın kullanıcılarına sunduğu hizmetlerden birkaçı. Bu hizmetlerden yararlanmak isteyen firmalar, iş kapasitelerine göre imzalanacak "Endüstriyel Ortaklık Protokolleri" kapsamında % 30'a varan indirimlerle test ve analizlerini yaptırabiliyorlar.

Laboratuvar, test, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının tarafsız, güvenilir ve uluslararası normlara göre çalışıp çalışmadığının bağımsız, üçüncü taraf bir kurum tarafından onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesi faaliyetine akreditasyon deniyor. BUTAL da, Almanya'daki uluslararası akreditasyon kurumu DAR/DAP tarafından Temmuz 2001'de akredite edildi. Uluslararası Akreditasyon Belgesi yanında TSE Laboratuvar Belgesi'ne (taşeron laboratuvarlar için)

de sahip olan BUTAL'da; tekstil, deri, gıda, seramik, içme/proses suyu, atık su, kömür, petrol ürünleri, çamur ve toprak analizleriyle metalürji ve otomotiv sektörüne ait test/analizler ve baca gazı ölçümleri yapılmakta.

Test/analiz portföyü içinde yer alan her türlü test ve analizlerin yanı sıra gereksinim duyulan ve özellikle ülkemizde gerçekleştirilemeyen test parametreleri de, geliştirilen tasarım ve hammaddeden ürüne kadar endüstriyel ürünlere yönelik, özellikle tekstil, deri vb. alanlarda karşılaşılan hataların saptanması konularında danışmanlık hizmetleri verilmekte.

BUTAL Laboratuvarlarında Gerçekleştirilenler

TÜBİTAK BUTAL Fizik Laboratuvarı'nda; DSC gibi polimerik malzemeye yönelik hızlı ve çabuk yanıt veren cihazlarla yapılan analizlerin yanı sıra, pamuk, yün ve sentetik materyallerle ilgili elyaftan ipliğe, kumaştan halıya kadar tekstile ait her türlü fiziksel testler, polimerik malzeme erime davranışı (erime noktası, camlaşma noktası) ve polimerik malzeme kristalizasyon derecesi tayini, viskozite ölçümü, petrol testleri/akma ve bulutlanma noktası tayini gibi test ve analizler yapılıyor.

Kimya ve Ekoteks Laboratuvarı'nda; tekstil, performans testleri; azo-boyarmaddeler (PES içeren, doğal elyaf ve deri), pestisitler, poliklorlubi-feniller (PCB), pentaklorfenol (PCP), koku, organo klorlu taşıyıcılar, dispers boya, haşıl maddesi analizleri, kimyasal, gıda, sabun, yağ, elyaf analizleri gerçekleştiriliyor.

Çevre Laboratuvarı'nda; Türk standartları ve uluslararası standartlar kullanılarak ilgili yönetmeliklere göre; su ve atık su, yakıt, tehlikeli katı atık, toprak analizleri, emisyon ölçümleri, her türlü örnekte ağır metal analizleriyle sanayicilerin sorunlarına ve taleplerine anında yanıt veriliyor ve yasal yükümlülüklerle endüstriyel standartlara uyum sağlamaları kolaylaştırılıyor.

Bilgisayar Donanımlı Desen Tasarım Laboratuvarı'nda; CAD spesifikasyonunda baskı, doku, grafik ve giydirmeye programlarını içeren gelişmiş cihazlarla desen, baskı ve şablon konularında hizmet veriliyor. Uluslararası ticarete hızın ve doğru belgelendirmenin hayati önemini bildiğinde olan BUTAL'da, Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından verilen yetki çerçevesinde, Uluslararası Gözetim Şirketi olarak ithalatçı ve ihracatçı firmalara gözetim hizmetleri veriliyor. Ticarete konu olan malın sevkiyatının satış sözleşmesinde öngörülen miktar, kalite, ambalajlama, etiketleme, yükleme, taşıma, teslim zamanı vb. koşullara ne ölçüde uygun olarak gerçekleştirildiği tesbit ediliyor ve raporla belgeniyor.

Yeni teknolojilerin uygulanmasında test ve analiz boyutlarıyla yol gösterici olmak ve bu kapsamda sanayi kuruluşlarının nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması ve personelinin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amacıyla, üniversitelerin katkılarıyla ulusal ve uluslararası seminerler, kurslar, konferanslar ve sempozyumlarla firmaların gereksinimlerine yönelik paket eğitim programları düzenleniyor.

Faaliyet alanlarıyla ilgili konularda 3 500'ün üzerinde yerli ve yabancı kitapla süreli yayınların yer aldığı BUTAL kütüphanesi, sanayi kuruluşlarının, üniversitelerin ve diğer ilgililerin hizmetinde. İlgilenenler için: TÜBİTAK BUTAL, Gaziakdemir Mah. Stadyum Caddesi No:11 P.K.350 16372/Bursa
Tel: (224) 233 94 40 (pbx) Faks: (224) 233 94 45
e-mail: butal@tubitak.gov.tr web: http://www.butal.tubitak.gov.tr

Eskişehir'de Bilim Konferansları Devam Ediyor

Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Kültürü'nün düzenlediği konferanslar üniversitenin Kongre Merkezi Kırmızı Salon'da gerçekleşiyor. Bu kapsamda gerçekleştirilen "Çin'den Esintiler" konulu konferansa, Anadolu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Başkanı Prof. Dr. Yavuz Koşaner konuşmacı olarak katıldı. Koşaner, 15 ve 16'ncı yüzyıllarda Çin'i yöneten Ming hanedanının 13 üyesinin mozesinin bulunduğu alan yapılarını ve iç mekan özelliklerini tanıtarak konferansa başladı. 1956'da başlayan kazı çalışmalarını bugüne kadar açılan iki mozenin niteliklerini ve buradan çıkarılan "Ming Hazineleleri" olarak bilinen çok değerli hazine parçalarından örneklerin fotoğraflarını dinleyicilerine gösterdi. Ming Hanedanlığı döneminde yapılmış ve "Cennet Tapınağı" olarak bilinen dini yapılar kompleksinde yer alan binaların yapısal özelliklerine de değinen Koşaner, insanların bereketli hasat alabilmek için dua ettikleri mekanları, tapınakları ve dönemin mimari uslubunu ve dinsel inançlarıyla bina arasındaki ilişkiyi anlattı.

"Koruma Biyolojisi" konulu konferansaysa konuşmacı olarak katılan Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü öğretim üyesi Yard. Doç. Dr. Elif Yamaç beslen-

me, hareket, mücadele, fedâkarlık ve ölüm başlıkları altında çeşitli hayvanların yaşam koşulları ve üreme şekilleri hakkında bilgiler verdi. Yaşamsal önkoşullardan birinin beslenme olduğunu belirten Yamaç, "Hayvanlar kendilerine daha uygun koşulları olan ve daha fazla besin bulunan yerlere hareket etmektedir. Besin için, yaşamak için hayvanlar hem kendi türleri ile hem de başka türlerle mücadele etmek zorundadırlar" dedi. Yaşamın amcının aslında üreme ve yeni bireyler meydana getirmek olduğunu ifade eden Yamaç, "Bütün bu beslenme, hareket ve mücadele üreme içindir. Hayvanlar üreme için mücadele için ayrıca kendini karşı cinsine beğendirmek zorundadır. Beğendirmek içinse genelde karşı cinse güzel olan yönlerini göstererek kur yapar. Üreme dönemindeyse bazı hayvanlar birbirlerine yardımcı olmaktadır. Hatta bazı erkek

bireyler yavrularının doğumunu bile gerçekleştirmektedir, buna örnek olarak erkek denizatını gösterebiliriz. Bazı hayvanların yumurtalarının başında yemeden içmeden beklediğini de bilmekteyiz" diye konuştu. Yapılan bütün fedakârlıkların üreme için yapıldığını belirten Yamaç, üremeyi yani soyunu devam ettirecek bireyleri meydana getirmek için ya da getirdikten sonra hayvanların öldüğünü söyledi.

Bir başka konferanstaysa, bazı bilim adamlarına göre büyük patlama ile başlayan evrenin günümüze kadar olan serüveni ve geleceğine yönelik teorileri anlatıldı. "Evren ve Yaşam" konulu bu konferansa Anadolu Üniversitesi Uyu ve Uzay Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcısı Yard. Doç. Dr. Metin Atlan konuşmacı olarak katıldı. Atlan başlangıçta enerji-madde eşitliğinin madde lehinde bozularak bugünkü biçimine gelmesinden sözetti. Bu aşamada en temel element olan hidrojen atomundan başka hiçbir elementin olmadığını vurguladı. Atlan, günümüzde hayatın ve canlıların var olabilmesi için gerekli diğer elementlerin evrendeki oluşumunu ve yaşamın devamlılığını nasıl sağladığını, resim ve animasyonlar eşliğinde anlattı. Evrenin oluşumu, uzay-zamanın yapısı, yıldızların hayatı, güneş sisteminin ve dünyanın oluşumu, süpernova patlamaları, yaşamın yapı taşları, karadeliğler, evrenin yok olması üzerine senaryolar gibi konularda dinleyicilere bilgiler verdi.

Yeliz Erkoç

Janet Akyüz Mattei (1943-2004)

30 yıl süreyle, Amerikan Değişken Yıldız Gözlemcileri Birliği'nin (The American Association of Variable Star Observers-AAVSO) direktörlüğünü yapan Janet Akyüz Mattei'yi, geçtiğimiz yılın 22 Mart'ında yitirdik. 2004'te, Boston'da, kan kanserine karşı verdiği mücadeleye yenik düşüp, yaşama veda etmişti Janet Akyüz Mattei. O, astronomi bilimine yaptığı katkılarıyla dünyadaki amatör ve profesyonel astronomların anılarında hep yerini koruyacak. Mattea'nın geçmişi, dünyanın her tarafında, onun yetiştirdiği amatör ve profesyonel astronomlarla dolu. Onun anısını hep taze tutmak için AAVSO'nun web sayfasında bir bölüm hazırlandı (<http://www.aavso.org/aavso/membership/mattei.shtml>). Dünyada gökbilimle ilgilenenler, onu unutmadıklarını "memories@aavso.org" adresine gönderdikleri mesajlarında anlatıyorlar. Bu adrese, Tahiti, Uruguay, Pakistan, Güney Afrika, ABD, Avustralya, Rusya, Türkiye, Hollanda, İtalya, İngiltere, Belçika, Hindistan ve daha birçok ülkeden "unutmadık" mesajları geliyor. *Physics Today* dergisi Ocak 2005 sayısında Mattei'nin biyografisine yer verdi. İstanbul Kültür Üniversitesi de, 25-26 Haziran tarihlerinde, "Amatör Astronomi Sempozyumu"nu, Dr. Janet Akyüz Mattei anısına düzenliyor. Sempozyumun şeref konuğu olarak da amatör astronom David Levy davet edilmiş. Bu sempozyuma katılım için son başvuru tarihi

10 Haziran. İlgilenenler, Prof. Dr. Dursun Koçer (d.kocer@iku.edu.tr) ya da Araş. Gör. Ayşegül F. Teker (a.teker@iku.edu.tr) ile bağlantı kurabilirler.

2 Ocak 1943'te Bodrum'da doğan Janet Hanula Akyüz, 5 kardeşin yaşça en büyük olanı. O, 1962'de, İzmir Amerikan Koleji'ni bitirdi ve Amerika'ya, Brandeis Üniversitesi'ne gitti. 1965'te genel bilim diplomasını alan Janet, 1968'de Brandeis'e döndü ve yazlarını "Maria Mitchell Gözlemevi"nde, uzun yıllar program direktörlüğü yapan Dorrit Hoffleit'in yanında geçirdi. Master çalışmalarını Ege Üniversitesi'nde (1970) ve Virginia Üniversite'sinde (1972) tamamlayan Mattei, AAVSO'nun bilimsel temsilcisi

ve yöneticisi (1973) oldu. 1982'de, Ege Üniversitesi'nden, Sezai Hazer danışmanlığında, "cüce novalar" hakkındaki uzun dönem analizleri sonucu doktorasını verdi. Astronomiyle ilgili birçok bilim komitesinde üye ve yönetici olarak görev alan, astronomi bilimine yaptığı katkılarla birçok ödülün sahibi olan Mattei, değişen yıldız araştırmaları konusunda tüm dünyadan astronomlarla ortak çalışmalar gerçekleştirdi.

Eğitmek, özellikle de gençleri eğitmek onun tutkusuydu. Gözlemevinde, kimya ve matematik içeren o kadar başarılı bir müfredat programı hazırladı ki, Birleşik Devletler astronomi eğitim programlarında bu müfredat kullanıldı.

Mattei, öğrencilere her zaman destek verdi ve yüzlerce bilim projesini yönlendirdi. Kendi ekipmanları ve zamanlarıyla gönüllü olarak çalışan bu kişilerin astronomiye büyük katkıları yaptığını düşünen Mattei, çalışmalarını ve yönlendirmeleriyle amatör gözlemcilere yeni kapılar açtı.

Mattei, astronominin yanı sıra doğaya da hayran bir kişiydi. Doğada kendiliğinden yetişen çiçeklere tutkundu. Ofisindeki, birçok çiçek ve astronomi fotoğrafları ve de kazandığı ödüller onu anlatıyor.

Bilim ve Teknik ailesi olarak birinci ölüm yıldönümünde bizler de, onun "hafızalarımızdan hiç silinmeyeceğini" söylüyoruz.

Gülğün Akbaba

Kaynaklar
Physics Today, Ocak 2005
<http://www.aavso.org/aavso/membership/mattei.shtml>

Ernst Mayr (1904-2005)

Bilinmeyene cevap aramaktır bilim. Açıklanamayana, açıklama getirmeye çalışmaktır. Hayatını sorulara adan bir bilim insanı. Şüphelidir, sorgulayıcıdır, yorumlayıcıdır, kendinden önce bulunmuş cevaplara bile şüpheyle yaklaşır, bir de kendisi dener doğruluğundan emin olmak için. Aynı sonucu elde ederse, bu kez yeni sorular yaratır bir basamak öteye. Eğer farklı bir sonuca ulaşırsa, doğrusunu bulmaya çalışır, ama önceki çalışmalarını hafife almadan, işin bu noktaya gelmesine yardımcı olan hiçbir adı unutmadan. Belki yıllar sonra bir başkası da onun sonuçlarının hatalı olduğunu ortaya çıkaracak, onun görüşlerini çürütecektir. Ama aslında bilimin güzelliği de buradadır, kendini sürekli yenilemesinde ve geliştirmesinde.

Öğrenciler, araştırmacılar ve biyolojiyle az çok ilgisi olan herkes hatırlayacaktır modern "biyolojik tür" tanımını: Birbirle çiftleştiklerinde verim-

li döller verebilen ve başka gruplarla çiftleşemeyen bireylerden oluşan topluluk. Bilim dünyasına bu cümleyi katan kişiye, dünyanın en seçkin evrimsel bilimcisi ve tüm zamanların en büyük 100 bilim insanından biri sayılan Ernst Mayr. Dünyaya 5 Temmuz 1904'te, Almanya'da gözlerini açan Mayr, bilim dünyasına kazandırdığı bu yeni "biyolojik tür" tanımıyla, Darwin'in çalışmalarında tıkanıp kaldığı noktaya da açıklık getirerek, onun birkaç adım önüne geçmeyi başarmış oldu. Eleştirel yaklaşımı sayesinde genetik ve evrim arasında eksik olan köprüyü kurmaya yardımcı olan ve "20. yüzyılın Darwin'i" olarak tanınan Mayr, kısa bir hastalığından sonra, 3 Şubat 2005 sabahı yaşama veda etti.

Tıp kökenli bir ailenin yetiştirdiği Ernst Mayr, 1925'te, Greifswald Üniversitesi Tıp Bölümünü kazandı. Ancak, zoolojiye olan merakı yüzünden tıp kariyerini bir kenara bıraktı ve 16 ay sonra içinde Berlin Üniversitesi'nde doktora unvanı almayı başararak, 1926'da Berlin Üniversitesi Zooloji Müzesi'nde işe başladı. 1927'de, Budapeşte'de düzenlenen Uluslararası Zooloji Kongresi'nde Lord Rothschild ile tanışan genç Mayr, onun sağladığı olanaklarla Yeni Gine'ye giderek, yakın akrabalarının yalıtılmış bir şekilde yaşayan cennet kuşlarının kazandığı genetik çeşitlilik üzerinde çalışmaya başladı. Bir ornitolog (kuşbilimci) olarak devam ettiği kariyeri süresince Yeni Gine ve Solomon Adaları'nda yaptığı incelemeler sonucunda, yeni türlerin yalıtılmış popülasyonlardan geliştiği sonucuna varan Mayr, çalışmalarında elde ettiği bulgularını, 1942'de yayımladığı ilk

kitabı olan "Sistematik Bilimi ve Türlerin Kökeni" adlı eserinde topladı.

1932-1944 yılları arasında New York Doğa Tarihi Müzesinde yardımcı küratörlük görevini üstlenen Ernst Mayr, biyolojinin fizik, kimya ve astronomi gibi bilimlerin yanında bir "pozitif bilim" olarak yerini sağlamlaştırmak için yorulmak bilmeden çalıştı.

1953'te, Harvard Üniversitesi Bilim ve Sanat Fakültesi'nin Alexander Agassiz kürsüsüne zooloji profesörü ünvanıyla giren Mayr, 1961-1975 yılları arasında da Harvard Karşılaştırmalı Zooloji Müzesi başkanlığı yaptı. 1975'te emekli olması sonrasında, aynı kürsüde Emeritus Zooloji Profesörü ünvanını aldı.

Şeref ödülleri arasında biyoloji dünyasının altın üçlemesi olarak bilinen ödülleri de toplamayı başaran Mayr, 1983'te, Balzan Ödülü'nü, 1994'te Ulusal Biyoloji Ödülü'nü ve 1999'da da Crafoord Ödülü'nü aldı. Bu ödüllerin yanında kazandığı yüzbinlerce doları Harvard Karşılaştırmalı Zooloji Müzesi ve doğa koruma dernekleri gibi kurum ve örgütlere bağışlayan Mayr, "Para, bir ödülün en önemsiz yanındır" cümlesiyle, bilime kendini adanmışlığın en güzel örneğini verenlerden de biri oldu.

Bir asırlık yaşamı boyunca ornitoloji, sistematik bilimi, zoocoğrafya, evrim, biyoloji tarihi ve biyoloji felsefesi gibi konularda çalışmalar yürüten Ernst Mayr, 16 şeref derecesi ve 33 özel ödül aldı, 12'si tek başına olmak üzere 19 kitap yazdı ve 675'in üzerinde makale yayımladı.

Deniz Candaş

Kaynaklar:
http://www.scribd.com/ernst_mayr_c_vitae.htm
<http://www.news.harvard.edu/tr/2005/02/04-mayr.html>
<http://www.nature.com/news/2005/050131/full/050131-19.html>